

A kitünő tehetségű és matematikai s hadműtani tantárgyak iránt különös érzékkel rendelkező növendékek 3 évi elemi, 3 évi felső és 1 évi felsőbb alkalmazási tanfolyam befejezte után, mint 4 évi hadnagyok, a legkitünőbbek, mint főhadnagyok osztattak be a hadseregbe, ahol minden fegyvernemet megismerve a táborkarnál, mérnökügynél, vagy felsőbb tüzéri szakban kaptak végleges beosztást.

A 48-as magyar hadi főtanoda egy intézet keretein belül igyekezett a tisztképzés és tiszti továbbképzés problémáját megoldani. Hogy a kisebb költségkihatással járó és az egységes vezetésben megnyilvánuló előnyt jelentő megoldás megfelelő eredménnyel járt volna-e, azt — miután az intézet csak papíron alakult meg — elbírálni nem tudjuk. Azt sem tudjuk megmondani, vajjon a nagyváradi katonai nevelő intézet, melyet a megszűnt Ludoviceum pótlására szerveztek, meg tudott volna-e felelni feladatának. Egy bizonyos csak: a lelkesedés, a hazaszeretet csodákat tud művelni. Ha a 48-as tisztikar nem is részesülhetett szakszerű kiképzésben, a tudást pótolta a lelkesedés és az a minden akadályt legyűrő hazaszeretet, mely Európa egyik legjelentősebb katonai hatalmasságával Ausztriával szemben is komoly katonai sikereket tudott felmutatni.

Erdélyi Gyula

MÉG NÉHÁNY ADAT A SZABADSÁGHARC TISZTKÉPZÉSÉHEZ

A „Honvéd“ II. évfolyamának 9. számában a vezető cikk megindította a centenáriumi sorozatot, majd utána dr. Erdélyi Gyula egyetemi nyilvános rendkívüli tanár érdekes és nagy értékű tanulmánya sok újat közöl olyan téren, mely hírvást számot tarthat a honvédség minden tagjának érdeklődésére.

Ehhez szeretnék csatlakozni szerény lehetőségeimhez képest egy pár figyelemre méltó adat ismertetésével, amennyiben a történeli forrásokban nem egy helyen nyomára bukkanhatunk, annak a nemcsak katonai, hanem kulturális tekintetben is számottevő erőfeszítésnek, hogy a „csodálatos ifjú sereg“ komoly formában foglalkozott a tisztképzés megindításával.

„Eger város bírása s tanácsa“ 1849. II. 5-i kelettel előterjesztést intéz Mészáros Lázár akkori hadügyminiszterhez, melyben megfelelő ingallanokat ajánl fel *kis-katonai* nevelő intézetekké átalakítható és berendezhető házakkal. Az egyik a „Foglár-Collegiumféle épület“, melynek további érdekessége, hogy amikor „Eperjesről a katonai növelde Egerbe áttételezt, még a múlt század végén“, már kis-katonai nevelő intézetnek használták. A csatolt kimutatás az ingatlan területét 2704 négyszögölben, vagyis 2.²⁵ holdnyi kiterjedésben jelöli meg. Az épületben tanításra alkalmas, tágas „teremek“ voltak, főhomlokzata

Eger fő utcájára nézett, míg kertje az egyik legszebb fasoros utcára vitt. Mint Egernek előnyt biztosító különlegességeket sorolja fel, hátha így a választás városukra esik, hogy említett ingatlan közelében „kád- és Tükkörfürdőkkel ellátott épület” és „414 négyszögöl kiterjedésű meleg víz tó” van, „melynek partjai részint kő, részint deszka karózzal szegvék.”

A másik felajánlott épület az Eger vize mellett épült két emeletes Minorita-féle kolostor épület. Ennek igénybe vétele esetére a kevés szerzetesnek az Egertől nem messze eső miskolci minoritákhoz való áttelepítéssel javasolja megoldhatónak az épület átalakítását katonai nevelő intézetté.

Az egész feliraton végig vonul a tervezett katonai nevelő intézet Egerben való felállítására felmerült gondolat szeretete és külön kiemeli a javaslat, hogy a „konyha szükségesegek olcsón fedezhetők”, „mivel lakosainknak nagy részben szőlő és kertművelést, mint élelem módot gyakorolván”.

A hadügyminiszter e tárgyú felszólítása 1848 december 13-án kelt 1.553 szám alatt.¹

Ennyit a szabadságharc északmagyarországi vonatkozású adataiból.

Egy másik adat Erdélyre vet ily irányú fénycsóvát, amennyiben 1849 április 30-áról található egy 2.229/B. számú „Felhalalmazási Nyílt rendelet”, amely felszólítja Brassay Samú földrajztanárt, hogy a „katonai növendék intézet erdélybeni hasznos életbeléptetése főfigyelmet érdemelvén”, „minden akárhol található, jelesen Nagyszében városában Blagovics főerdész mint az erdészeti igazgatójánál található mindennemű a' mérnöki rajzokra vonatkozó 's főleg *triangulirozási adatok* 's munkák átvételére és összegyűjtésére”. Erre kirendeli s tőle „időszakonkinti körülményes jelentés” felterjesztését követeli.

Ide iktatom, mint egy egész évszázad előtt fogalmazását az úgynevezett „nyílt parancs” sablonos részének, — szó szerint:

„Felhívatnak ennél fogva minden polgár és katonai hatóság, miszerint e rendelet, — mely a' közös haza ügyei e' kitünő ágának gyarapítására irányozvák — foganatosítására, és sikerítésére nézve, necsak minden akadályoztatástól óvakodjanak, sőt lehető segéd kezeket nyújtani, és fennevezett meghatalmazott tanár urat hivatalos járatában egész erővel igyekezettel gyámolítani legszebb hazafiúi kötelességüknek ismerjék. A' haza és közjó úgy kívánván, s' különben nem cselekedvén“.²

A nyílt rendeletet maga Mészáros Lázár, mint ideiglenes hadügyminiszter sajátkezűleg írta alá.

Köztudomású, hogy a Ludovika Akadémián a tisztképzés csak 1872-ben indult meg. Ime újabb írásbeli bizonyosságai annak, hogy komolyan és állandóan foglalkoztatta a szabadságharc honvédségének

¹ Orsz. Levéltár M. N. Múzeum It. törzsanyag 5/1848—49.—1849. II. 5.

² U. o. törzsa. 8/1848—49.—1849. IV. 30.

ezerfelé tépett vezetőit már negyedszázaddal korábban a módszeres és megfelelő helyen és keretben indítható tisztképzés ügye, melynek nemcsak fizikai és higiénikus, hanem szellemi előfeltételeit is sokrétűen és nivósan igyekeztek az arra hivatottak megteremteni.

Lágyi István

AZ ÚJ HONVÉDSÉG ÉS A FORMÁK¹

Az elmúlt kiképzési év a számtalan nehézsége ellenére is komoly fejlődést eredményezett. Mindenfelé a fegyelem megszilárdulását tapasztaljuk, a szolgálat ellátásában, az egyes honvédek és zárt osztagok fellépésében egyaránt. Láttunk már csapat-szemléket és díszelgéseket, melyek hajszálnyira sem maradnak el a „békebeli“ teljesítmények mögött. Minthogy nagyon hosszú ideig nélkülöztük a belső rendezettség megnyilvánulásait, a látvány minden katonát örömmel tölt el.

Valamiről azonban mindezeideig hallgattunk, ez pedig az, hogy az új honvédség formái hajszálnyira azonosak a Horthy-hadseregével és aki a dolgokat kívülről ismeri csak, könnyen alkothat olyan véleményt, hogy nálunk tartalmilag sem változott semmi.

Időszerű-e a formák kérdését felvetni ma, midőn még be sem fejlődött a honvédség átnevelése? Nem jelenti-e ez a demokratikus erők szétforgácsolását, amikor legfőbb feladatunk továbbra is a reakció elleni harc? Erre szeretnék tanulmányomban feleletet adni. Egy bizonyos: a formák problémáiba minden napi munkánk közben számtalanszor beleütközünk és elhallgatásukkal meg nem oldjuk, csupán elodázzuk azokat. Megítélésünkénél tehát az lesz a döntő, hogy van-e téren tennivalónk, megoldhatjuk-e azt jelenleg és megéri-e a várható haszon az érte hozott áldozatot. Erre igyekszem feleletet adni.

A formák sohasem jelentkeznek egyedül, hanem a dolgokat jellemző másik tényezővel, a tartalommal együttesen. Tulajdonságait csak úgy ismerjük meg, ha együttesen vesszük őket vizsgálat alá. A két tényező közül a forma anyagszerű, természeténél fogva konzervatív, mely igyekszik eredeti alakját megtartani, így az állandóságot képviseli. Vele szemben a tartalom a dinamikus elem, mely a körül-

¹ A felvetett kérdések időszerűségét bizonyítja, hogy csaknem egyidejűleg két hasonló tárgyú cikk érkezett hozzánk. Így a fentiekben közzétett gondolatok jelentőségét a következő cikk még inkább alátámasztja.